

185

Sanat Dünyamız

KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR SAYI 185 KASIM-ARALIK 2021 ISSN 1300-2740-185 FİYATI 32 TL KDV'DEN MUAFTIR.

MESAFENİN POLİTİKASI

SARMAL SENARYOLAR III VALÉRY, PROUST, MÜZE MOGAMBO

BİR ZAMANLAR KAVRANAMAYAN

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

97713002740185

9 771300 274002

Mesafe Üzerine

SANATÇI HUO RF HİSLER, KARŞILAŞMALAR, KESİŞMELER'DE HER SAYIDA İKİ SANATÇIYI DAVET EDEREK FARKLI KAVRAMLARI VE KELİMELERİ, SANATÇILARIN PRATİKLERİ VE KİŞİSEL DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN KONUŞMAYA DEVAM EDİYOR. SERİNİN BU BEŞİNCİ BULUŞMASINDA HALE TENGER VE GÜLŞAH MURSALOĞLU İLE DOSYA KONUMUZDAN YOLA ÇIKARAK 'MESAFE' KELİMESİNE BAKIYORUZ. SANATÇILAR, MESAFEYE DAİR ALGILARI, TECRÜBELERİ VE ÖĞRENDİKLERİ EKSENİNDE KAVRAMIN İŞLERİYLE KESİŞTİĞİ NOKTALARI AKTARDILAR.

**HUO RF -
HALE TENGER -
GÜLŞAH MURSALOĞLU**

Görseller: Sanatçıların izniyle

HUO RF: Mesafe iki noktanın birbirlerinden ne kadar ayrı olduklarının sayısal ifadesi olarak tanımlanıyor. Mesafenin sendeki karşılığını sormak istiyorum.

Hale Tenger: Mesafe kavramıyla ilişkimiz neredeyse iki yıldır sürmekte olan pandeminin etkisiyle köklü bir değişime uğradı. Pandemi deneyimi küresel ölçekte ve kapitalist yaşam sistemi dahilinde yakınlık ve uzaklık bağlamına dair tüm düşüncelerimizi,

algılarımızı dama taşları gibi yerinden oynattı, belki de artık bir daha hiç yerleşmemek üzere... Mesafenin hem ölçülebileni hem de tamamen soyut ve göreceli olanıyla her zaman iç içe bir yaşam sürüyorduk zaten. Bu anlamda katettiğimiz fiziki yol da mesafeye dair, doğum ile ölüm arası da, bir başkasıyla kurduğumuz ilişki de, her biri mesafe kavramını ve deneyimini içermekte. Aynı mesafeyi –sayısal olarak ölçülebilir olanından bahsediyorum– bazen çok uzun, bitmek bilmez gibi algılamamız ile bazen de bir çırpıda katettiğimize dair oluşan algı arasındaki farkın ortaya çıkardığı görecelilik durumu, benzer bir şekilde soyut mesafeye dair algılarımızda da kendini gösterir. Farklı zamanlarda “diğeri” ile kurduğumuz ilişki –yani aynı kişi veya varlık ile– bazen yakınlık, bazen ise uzaklık hissi barındırabilir. Pandemi hem mesafe kavramını hem de her şeyin birbirine bağlantılılığı anlamında “mesafesizlik” olgusunu yeniden düşünmemiz için bir zemin yarattı.

Hale Tenger

H.R.: Maddeye, ilişkilere, topluma, siyasete, kayıplara, kaza-

nımlara, günümüze, olup bitenlere mesafeniz nedir? Bizim dışımızda olan bitene dair mesafe sizde neye karşılık geliyor?

H.T.: Ben artık dışımızda olan biten diye bir durum olmadığını düşünüyorum. O dönem bitti. Küresel olarak ve giderek hızlanan bir domino etkisi içindeyiz artık. Var olan baskın politikalar kapıldığımız bu girdabi durduramayacak, sorunları çözemeyecek kadar hantal, hem küresel hem yerel anlamda. Bu çok ağır ve üzücü bir durum. Mesafe koymak demek olduğu haline terk etmek demek, ki bu beklenen sonu hızlandırmaktan başka anlam taşımaz; mesafe koymamak ise sürekli bir çaba, üstün bir fiziki ve ruhsal performans gerektiriyor. Yapısal olarak sürekli savaşa uygun değil insan bünyesi. Bu yüzden yorgunuz, bitkiniz, tükenmişlik hissine karşı her daim ip üstünde dengede durmaya çalışan cambaz gibiyiz.

H.R.: Sanatsal pratiğinizle mesafe kavramının ilişkilendiği karşılaşmalar oldu mu?

H.T.: Evet oldu, daha ilk üretim dönemlerimden itibaren oldu. Mesela 1992 tarihli *Böyle Tanıdıklarım Var*, kişinin kendi iç mesafeleri ile ilgili bir heykelimdir. Kendi iç dünyasına mesafe koymuş, kendini ketlemiş bir kişilik yapısına, bir varoluş haline daırdır. Hem bireysel hem toplumsal düzeyde "eril" dünya yapısının çıkmazları ve imkânsızlıkları üzerine kuruludur. Gene 1992 yılından *Aşağı Yukarı* adlı işim Güneydoğu ve Ankara mesafesi üzerine kuruludur, fiziken de Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Ankara haritalarından oluşur. Altta ve üstte tekrar eden güneydoğu haritalarının ortasındaki bir asansör panelinin aşağı ve yukarı oklarının boşluklarından Ankara haritası görülür. Dönemin derin hukuksuzluk ve adaletsizliklerine işaret eden politik bir işimdir. Muhtemelen Türkiye çağdaş sanatında Kürtlere dair yapılmış

Hale Tenger
Böyle Tanıdıklarım Var
1992
Gaz maskesi, süpürge, emaye
tas, su, demir tel, demir
190x50x45 cm

18 Eylül 2021 cep telefonu

ilk iştir. Aşağı tükürsen sakal, yukarı tükürsen bıyık deyimi üzerinden baskın eril düzen içinde süregelen çözümsüzlüğe dairdir ve maalesef güncelliğini yitirmesi mümkün olmamıştır. Daha pek çok işim var bu konu etrafında üretmiş olduğum ama en yakın tarihli işlerim arasından mesafe kavramına değinenleri düşününce, “Rüzgarların Dinlendiği Yer” (2019) başlıklı sergimde yer alan *Bir Çeşit Beraberlik, Bir Çeşit Dilsizlik, Karşılaşmalar, Balığın Büyüsü Gökyüzü* ve *Geyiğin Aynası Büyü* isimli heykellerimi saymak mümkün. Bir de gene 2019/20 yılında “Kristal Beraklığı” sergisinde yer alan *Kırılgan Kavrayış* başlıklı yerleştirmemi de sanırım uzamsal ve uzaysal mesafeler üzerinden gezegenimizdeki yaşamın kırılganlığına dair kurgusuyla bu bağlamda anmak mümkün.

HUO RF: Mesafe iki noktanın birbirlerinden ne kadar ayrı olduklarının sayısal ifadesi olarak tanımlanıyor. Mesafenin sendeki karşılığını sormak istiyorum.

Gülşah Mursalıoğlu: Sanırım mesafe yaşamım boyunca bana eş-

lik eden bir kavram oldu, çocukken annemle babamın hayatları iki şehre bölündüğünden belki ve buna paralel olarak sonraki yıllarda da çoğu sevdiğimle aynı şehri/mekânı paylaşamamaktan ve iletişimi uzaktan sürdürmekten. Son iki senedeysse, pandemiyle beraber mesafeyle ilişkim tamamen değişti, önceden kolay aşılabilir mesafeler aşılamadı. Ama bir sürü pratiği de mekânı değil zamanı ve deneyimleri paylaşarak sürdürmeyi başardık, yakınlık/uzaklık kavramlarının tanımını değişti. Bütün bu tecrübe fiziksel bir kütle olarak aşamadığımız mesafeler arası rahatça geçiş yapan şeyler üzerine de düşünmeye itti beni, mesela kelimeler, fikirler, ısı, göremediğimiz hava molekülleri ya da mesafeden bağımsız karışabilen benlikler... Benliklerin yapış yapış, bulaşık şeyler olduğuna inanıyorum, çok uzaklardan bile birbirlerine dolanabiliyorlar. Bu düşünceler Jose Saramago'nun seneler önce okuduğum ufacık kitabı *Bilinmeyen Adanın Öyküsü*'ndeki şu sözcüklere götürüyor beni “Uyku yaman bir sihirbazdır, şeylerin dengesini altüst eder, uzaklık yakınlık diye bir şey kalmaz artık, yan yana yatan insanları birbirinden ayırır, sonra onları bir araya getirir, birbirlerini görseler de görmeseler de...”¹.

H.R.: Maddeye, ilişkilere, topluma, siyasete, kayıplara, kazanımlara, günümüze, olup bitenlere mesafeniz nedir? Bizim dışımızda olan bitene dair mesafe sizde neye karşılık geliyor?

G.M.: Maddeyle ilişkim hepsinden ayrı galiba, başka bir izlekte ilerliyor, onu bir sonraki soruya bırakıyorum. Ama sorunun geri kalanı çevremden sık sık duyduğum “Artık haberlere bakamıyorum/bakmıyorum” cümlesini getiriyor aklıma. Türkiye’de gündem çok hızlı değişiyor, sabit olan şeylerse mevzuların ağırlığı, sorunların çözül(e)memesi, kangren olması ve katman katman

Hale Tenger
Geyiğin Aynası Büyü
2019

Video, silindirik alüminyum kutu, müze camı,
ters projeksiyon, ayna
Çap: 51,5 cm, d: 60,5 cm
Sanatçının ve Galeri Nev İstanbul'un izniyle

Gülşah Mursaloğlu

birikmesi. Katmanların arasındaki irine yaklaşmaksa oldukça zor, psikolojik bir güç gerektiriyor. Örneğin, şimdilerde çok uzak gibi gözükse de sadece 3-4 ay önce, Mayıs-Haziran aylarında gündemimize ve gündelik peyzajımıza tüm heybetiyle müsilaj meselesi oturuyordu. Bu dönemde 1+1'de hidrobiyolog Levent Artüz'le yapılan röportajla karşılaşmamı hatırlıyorum. *Cesedin çürümesidir bu*² başlıklı söyleşiyi okuyacak gücü kendimde bir süre bulamadım, elim gitmedi bir türlü, ancak bu cümle tüm ağırlığıyla eşlik etti bana günlerce. Her gün yanından geçtiğim denizi ceset olarak düşünmenin ağırlığıyla ezildim. Bütün bu denklemde benim şu

an için yapabildiğim/yapmayı tercih ettiğim şey mesafemi sürekli tekrar ayarlamak. Bazen yakınlaşıp, elimden geldiği kadarıyla inandığım/elzemliğine tutunduğum alanlara katkıda bulunmak, nefes alamadığımdaysa uzaklaşmak, ama terk etmemek, sırt dönmemek.

H.R.: Sanatsal pratiğinizle mesafe kavramının ilişkilendiği karşılaşmalar oldu mu?

G.M.: Mesafe pratiğimde de daima müzakere ettiğim bir mesele, burada işbirliği yaptığım malzemelerle kurduğum ilişkiden ve o ilişkideki mesafeden bahsediyorum. Neredeyse her işim atölyede malzemeyle kurulan yakınlıkla başlıyor, bu yakınlık kurma ihtiyacıysa meraktan ileri geliyor. Sanırım belli sorulara maddelerin davranışlarında cevaplar arıyorum, bu süreçteyse onların davranışlarını gözlemleyebileceğim durumlar inşa ediyorum. Bu etkileşme, gözlem hali başka türlü bir samimiyetle geliyor; hassasiyetle yakınlaşmak, dikkatle incelemek ve uzun dönemli bir ilişki kurmak. Jane Bennett 2011 tarihli *Powers of the Hoard: Artistry and Agency in a World of Vibrant Matter* [İstifin Gücü: Canlı Madde Dünyasında Sanatkârlık ve Faillik] isimli konuşmasında istifçilerin şeylerde başka bir kudret, güç görüyor olma ve bu sebepten etraflarını şeylerle donatıyor olma ihtimalinden bahsediyor. Konuşmanın sonunda izleyicilerin çoğu bu önermeyi abartılı bulduklarını dile getirirse de bu fikir benim hoşuma gidiyor. Şeylerle kurulan samimiyet daha rahat olduğum bir alan, benim için sürecin daha zor kısmı ise işler başka mekânlara dağıldıktan sonra başlıyor, uzaklaşma haliyle.

İşlerimin çoğu mekânla ve zamanla dönüşen failer oldukları için beklenmedik değişimler yaşanabiliyor, bu noktada o mesafeyi tutup süreci malzemenin iradesine bırakmak en güç olan kısmı. Çoğumuz gibi benim

Gülşah Mursaloğlu
Dolanan Alanlar
Ayrışan Uçlar
2021

Patates bazlı biyoplastik, iplik, çelik, su, elektrikli ocak
Foto: Zeynep Fırat

de bazı şeyleri en güzel hallerinde muhafaza etme dürtüm oluyor, örneğin bakır C vitamini tabletleriyle ilk oksitlediğimde oluşan canlı turuncuyu veya birbirine diktiğim lahana yapraklarının ilk halini, o mosmor pigmenti... Ama işlerin süreci, tam olarak mevzu aldığı zamanla, geçicilikle kurduğumuz ilişkiyi müzakere etmekle alakalı, kontrolü bırakıp entropiye alan açmakla, başka faillikleri kabul etmekle.

Örneğin, yakın dönemde ürettiğim ve sergilediğim *Dolanan Alanlar*, *Ayrışan Uçlar* merkezine dönüştürücü bir güç olarak ısıyı alan bir yerleştirme. Carlo Rovelli, bir süredir tekrar tekrar dönüp durduğum kitabı *Zamanın Düzeni'nde*³ zamanı anlamak için ısıyı anlamak gerektiğinden bahse-

diyor ve zamanla ısının davranışları arasındaki benzerlikten. Ancak ısıyla çalışmak entropiyi de beraberinde getiriyor. Yerleştirmenin içinde kurduğum sistemde, kaplarda aralıklarla kaynayan sular kapların üzerindeki patates bazlı biyoplastikleri yavaş yavaş çözüyordu, beklenmedik şekillerde ve yerlerde çatlatıyordu. Bütün sistem geçicilik etrafında dönmese rağmen, süreçte hem neler yapacaklarını heyecanla izleyen bir gözlemciyim hem de bütün yaz boyunca uzun şeritler halinde ilmek ilmek diktiğim biyoplastikler parçalanırken tedirgin bir şekilde bakan bir çift gözdüm. Sanat eserlerini hiçbir noktada sabit şeyler olarak görmedim, bizim kadar zamanın etkilerine maruz olduklarını hatırlatmak, o failliği görünür kıl-

mak iş üretirken hep önceliğim oldu. Ancak bu mesafeyi tekrar ayarlamak, önce yaklaşıp sonra uzaklaşmak göründüğünden çok daha güç ve benim de kendimle ve geçicilikle mücadelede önemli bir yer tutuyor. Bir nevi kendimle, muhafaza etme dürtüsüyle, çürümeyle, parçalanmayla, yok oluşla daimî bir müzakere...

NOTLAR

1
Jose Saramago, *Bilinmeyen Adanın Öyküsü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2009.

2
"Marmara Denizini Kaplayan Deniz Salyası", *1+1 Ekspres*, 28 Mayıs 2021.

3
Carlo Rovelli, *Zamanın Düzeni*, Tellekt Yayınevi, 2020.

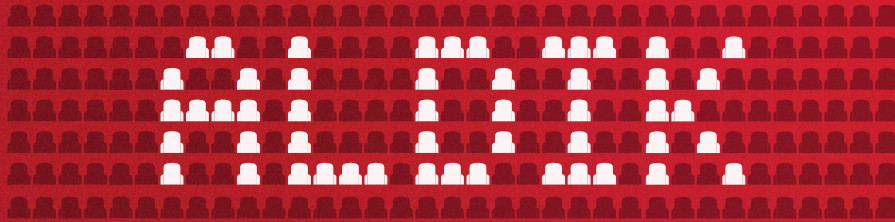
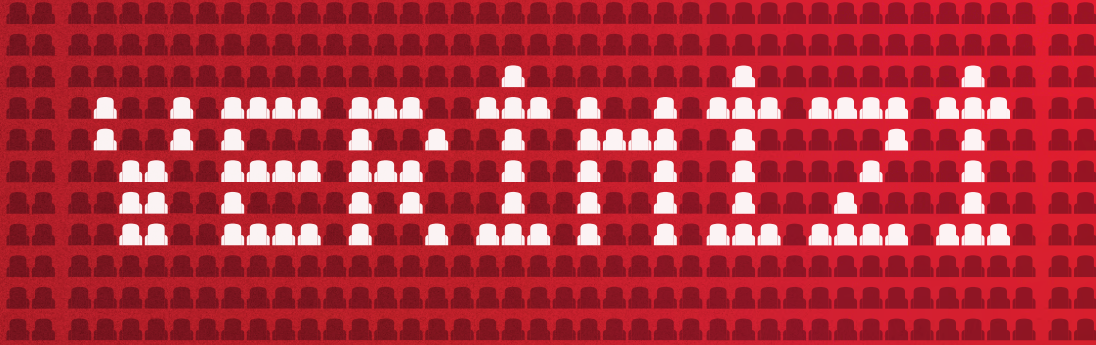
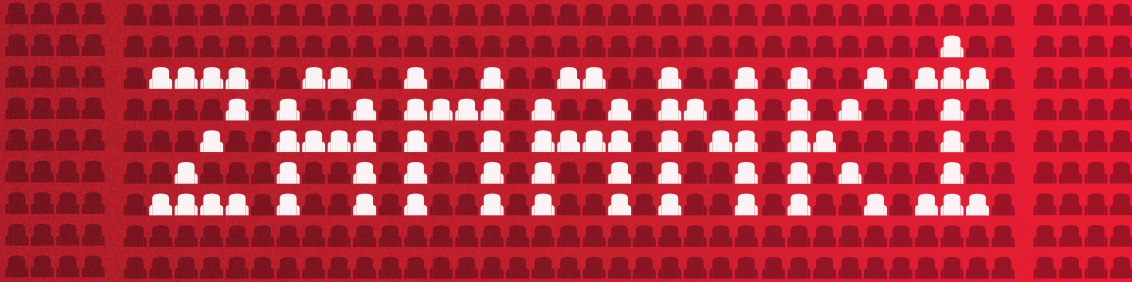
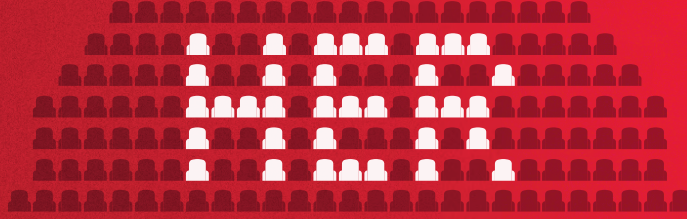

Foto: Gülşah Mursaloğlu, 2021

İSTANBUL
TİYATRO FESTİVALİ
2021
EŞ SPONSORLAR
AYGAZ-OPET-TÜPRAŞ

S A H N E

17 yıldır İstanbul Tiyatro Festivali'nin
destekçisiyiz.

İstanbul Tiyatro Festivali

22 Ekim - 20 Kasım 2021

AYGAZ

opet

Tüpraş